תנ״ך · אחרונים · מלבי״ם · נביאים

מלבי"ם על צפניה

רבי מאיר ליבוש ב"ר יחיאל מיכל [מלבי"ם] וייזר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלבי"ם על צפניה

רבי מאיר ליבוש ב"ר יחיאל מיכל [מלבי"ם] וייזר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלבים-על-צפניה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פסוק א 4
פסוק ב 4
פסוק ג 4
פסוק ד 4
פסוק ה 4
פסוק ו 4
פסוק ז 5
פסוק ח 5
פסוק ט 5
פסוק י 5
פסוק יא 5
פסוק יב 5
פסוק יג 6
פסוק יד 6
פסוק טו 6
פסוק טז 6
פסוק יז 6
פסוק יח 6
פרק ב 6
פסוק א 6
פסוק ב 7
פסוק ג 7
פסוק ד 7
פסוק ה 7
פסוק ו 7
פסוק ז 7
פסוק ח 7
פסוק ט 8
פסוק י 8
פסוק יא 8
פסוק יב 8
פסוק יג 8
פסוק יד 8
פסוק טו 8
פרק ג 9
פסוק א 9
פסוק ב 10
פסוק ג 10
פסוק ד 10
פסוק ה 10
פסוק ו 10
פסוק ז 11
פסוק ח 11
פסוק ט 11
פסוק י 12
פסוק יא 12
פסוק יב 12
פסוק יג 12
פסוק יד 12
פסוק טז 13
פסוק יז 13
פסוק יח 13
פסוק יט 14
פסוק כ 14

פרק א

פסוק א
דבר ה' וכו' **בן חזקיה**, יחס אותו עד ארבעה דורות שהיו אבותיו גדולים וי"א שהיה מזרע חזקיה המלך.
בימי יאשיה קודם שעשה תשובה:

פסוק ב
אסף אסף כל, תחלה אמר דרך כלל שיאסף את כל הנמצא, ומפרש:

פסוק ג
אסף אדם ובהמה גם עוף ודגים וכמ"ש (הושע ד') בחית הארץ ובעוף השמים וגם דגי הים יאספו, והוא בדרך מליצה. או כפשוטו שהעופות הביתות מתרחקים ממקום שמם, וגם הדגים יתרחקו מן החוף השמם שאין שם מאכל על ידי ב"א שמשליכים לים כמ"ש הרד"ק, **והמכשלות**, יאסף את המכשלות עם הרשעים, וי"מ שיאסף דברים המכשילים את הרשעים, ומפרש שעקר מגמתו הוא **והכרתי את האדם**, ר"ל כל העמים אשר **על פני האדמה** כי נ"נ החריב רוב האומות:

פסוק ד
ונטיתי אחר שספר האוסף הכללי באר **שיטה ידו על יהודה**, **והכרתי את שאר הבעל**, כי כבר הכרית יאשיה את הבעל, רק שעוד נשאר ממנו שארית, **והכרתי את הכמרים** הם הכהנים עובדי השמש **עם הכהנים** כהני ה'. כי יכרית צדיק עם רשע:

פסוק ה
ואת המשתחוים על הגגות לצבא השמים שהם הרשעים, **ואת המשתחוים הנשבעים לה'** שהתקשרו בשבועה להשתחוות רק לה' שהם הצדיקים, **ואת הנשבעים במלכם** הם הבינונים שאינם עובדים לא ה' ולא את הבעל רק כפי שיפקוד המלך יעשו, שאם המלך עובד ה' יעשו כמעשיו ואם עובד הבעל יטו אחריו:

פסוק ו
ואת הנסוגים מאחרי ה' שעבדוהו תחלה ואח"כ נסוגו ממנו, ואת אלה **אשר לא בקשו את ה'** ואף לא דרשוהו כלל:

פסוק ז

הס, אלה דברי הנביא אחר שהזכיר דבר ה' אומר א"כ **הס**, ושתוק **כל בשר מפני ה' כי קרוב יום ה'** שהזמן קרוב, וגם כבר **הכין הזבח** (ר"ל שנגזרה הגזרה), **והקדיש קרואיו** שהוא נ"נ וחיילותיו:

פסוק ח

והיה ביום זבח ה', חושב מי שיהרג בגזרה זו, **ופקדתי על השרים ועל בני המלך** שאותם יהרג תחלה בגלות יכניה ואח"כ בגלות צדקיהו **ועל כל הלובשים מלבוש נכרי**, הממונים מאת המלך היה להם מלבושים מצויינים כמנהג השרים של העמים הסמוכים להם:

פסוק ט

ופקדתי על כל הדולג על המפתן, הם משרתי השרים, ואמר בהלצה כמו שכהני פלשתים דלגו על המפתן עת הלכו למקום נורא להם, כן דלגו בבואם לבית אדוניהם, והם **ממלאים בית אדניהם חמס ומרמה** כי הם השוטרים לעשוק ולחמוס:

פסוק י

והיה, בהגבעות שהוא במרום הר ציון שם ישבו המלך ויועציו, **ובמשנה**, שהוא תחתיו במדרגה ישבו השרים, ובשער הדגים ישבו ההמון ומצייר שיהיה קול צעקה משער הדגים. ומן המשנה יהיה יללה שהוא גדול מצעקה, ומהגבעות יהיה שבר גדול, ששם יהיה עקר השבר:

פסוק יא

הילילו, והיו עוד העשירים והסוחרים שהם לא שמו על לבם את שבר השרים כי רובם היו הולכים למרחוק במסחרם, כמנהג עם כנען שהם הצוריים שהיו כולם סוחרים והם ישבו בחלק העיר שנקרא מכתש, אמר **שיילילו גם יושבי המכתש כי נדמה כל עם כנען** שהם הסוחרים, ע"י **שנכרתו נטילי כסף** וחדל גם המסחר:

פסוק יב

והיה בעת ההיא, מפני שהיו עוד אנשים שלא היו לא שרים ולא סוחרים רק היה להם בתים ושדות וכרמים שזה היה פרנסתם, והם ישבו במקצועות העיר נפרד מן אנשי העיר, אומר **שיחפש את ירושלים בנרות**, **ויפקד גם על האנשים** האלה **הקופאים על שמריהם**. כיין הסגור בכלי ושוקט על שמריו, והם **אומרים בלבבם לא ייטיב ה' ולא ירע** כי השרים והסוחרים נתונים לתמורות הזמן ויפחדו מגמול ועונש, לא כן אלה שחושבים שאין הצלחתם מה' כי פרנסתם מזומנת וכופרים בהשגחה:

פסוק יג
והיה חילם למשסה, וישיגו עונשי ה' גם אותם בין בחילם בין בבתיהם וכרמיהם:

פסוק יד
קרוב אחר שהגיד דבר ה' יאמר הנביא דעו כי יום הגדול קרוב בזמן, וממהר א"ע לבא בסבותיו **קול יום ה'**, מצייר כי **שם עומד גבור וצורה בקול מר** וצועק אלה המלות "**יום ה'**"! ר"ל יום ה' בא:

פסוק טו
יום, **היום ההוא** הוא **יום עברה** שהוא הקצף הכללי, והוא ג"כ **יום צרה ומצוקה** והוא **יום שואה ומשואה**, שהצרה תבא פתאומית:

פסוק טז
יום שופר ותרועה, שיריעו לקראת המלחמה בכל הערים הבצורות שיכינו עצמם לקראת האויב, כ"ז קול הגבור הצורח בקול מר:

פסוק יז
והצרותי, דברי ה' אחרי **שאני אציר לבני אדם** והם לא יתנו לב לפקוח עיניהם ולשוב אלי, רק **והלכו כעורים כולם**, ולא יראו שסבת הצרה הוא מפני **שלה' חטאו**, עי"כ יבא האויב עליהם שנית בעת החורבן **ושפך דמם כעפר**:

פסוק יח
גם, ואז **גם כספם לא יצילם** כי בפעם הראשון הסתפק בשלל הכסף **ובאש קנאתו** שאז תבער קנאת ה' על דבר כבוד שמו ובאש הזה **תאכל כל הארץ** כי שרף את בית ה' ואת בית המלך, **כי כלה** כי ה' **יעשה כלה את כל יושבי הארץ**, אבל הנביא חוזר מדבריו ואומר **אך נבהלה יעשה את כל יושבי הארץ**, אין דעתו לכלות רק להבהיל אותם כדי שיעשו תשובה, כמ"ש והיה גם בימים האלה לא יעשה אתכם כלה (ירמיה ה' י"ח):

פרק ב

פסוק א
התקוששו, לכן התקוששו, לפי שדמה אותם כמוץ וכקש המפוזר אשר ישאהו רוח, יעץ אותם שיתקוששו. ר"ל שהקש המפוזר יתלקטו כאחד היינו שיתחברו לעשות תשובה, אתם **הגוי לא נכסף** הבלתי מרוצים לה' (זה מגביל נגד מ"ש אח"כ בקשו את ה' כל ענוי הארץ, ופה מדבר מן הבלתי נכספים מה'):

פסוק ב
בטרם, התקוששו **בטרם לדת חק כמוץ** בטרם שיולד חק וגזרה שתהיו כמוץ שהוא עוד גרוע מקש המפוזר, הקדימו עצמכם להתחבר ולהתלקט, ואז **עבר יום** הפורעניות ולא יבא עליכם, **בטרם**, התקוששו בטרם יבא הפורעניות כדי **שלא יבוא עליכם חרון אף ה'**, שאף שיבא היום לא יבא החרון, ומוסיף גם ע"י שתשובו בתשובה **לא יבא עליכם** אף **יום אף ה'**:

פסוק ג
בקשו, אחר שדבר עם הגוי לא נכסף ועם התבן והקש שהם ההמון אומר, עכ"פ הגם שההמון אינם רוצים להתקושש ולשוב בתשובה.
בקשו את ה' אתם **כל ענוי הארץ** שהם הצדיקים, **אשר משפטו פעלו** שהלכו בחקי ה' ומשפטיו השתדלו אתם לבקש את ה', ע"י **שתבקשו צדק וענוה**, להכנע לפני ה' בצום ותפלה שהגם שיבא חרון אף ה' על הגוי לא נכסף, **אולי תסתרו** אתם **ביום אף ה'** וינצלו הצדיקים:

פסוק ד
כי עזה, באר שיום ה' יהיה יום כולל את כל האומות (כמ"ש הכרתי גוים נשמו פנותם אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר), כי עזה שהיא מפלשתים עזובה תהיה וכו':

פסוק ה
הוי ישבי חבל הים, הם הפלשתים שנקראו **גוי כרתים** (והלשון נופל על שיכרתו), **דבר ה' עליכם**, ר"ל כבר דבר ה' ע"י יואל ועמוס וישעיה שהיו קודם לצפניה ועתה מוסיף כי והאבדתיך מן הישוב:

פסוק ו
והיתה, עד שתהיה נות כרות רועים ששם יאכלו סעודתם:

פסוק ז
והיתה חבל, כי ארץ פלשתים הוא מן הארץ שנפל בגורל לבני ישראל בכבוש יהושע בן נון, ועתה יהיה חבל לישראל שנית ששם ירעו צאנם ובערב ירבצו לנוח בבתי אשקלון כי יפקדם ה' וישובו בבית שני, ואז תהיה הארץ להם לחבל:

פסוק ח
שמעתי, וגם עמון ומואב יענשו בעבור ישראל, מואב חרפו את ישראל, ובני עמון גדפו תורתם וקדושתם, ומפרש מואב **חרפו את עמי**, ובני עמון **גדפו ויגדילו על גבולם**, כי

לקחו לעצמם מגבול ישראל כמ"ש עמוס א' י"ג ירמיה מ"ט, ובזה גדפו גם קדושת הארץ וקדושת דתם כמ"ש ביחזקאל סי' כ"ה:

פסוק ט

לכן חי אני כי מואב כסדום תהיה (כי מקורם מלוט שישב בשער סדום), **ובני עמון כעמורה** שהיה חורבנה יותר מסדום, כי בסדום ניצול לוט ושתי בנותיו.
ממשק חרול שהחרולים גדלים במקום שמם, ושם יכרו מלח כמו בערי הככר יש גפרית ומלח שרפה כל ארצה, **שארית עמי יבזום** שיהיו ג"כ לישראל:

פסוק י

זאת להם, ר"ל הגם שיש ביניהם ג' פשעים החמורים שהם ע"ז וג"ע וש"ד, העונש הזה יגיע להם על שחרפו את ישראל, כמ"ש עמוס על שלשה פשעי מואב ובני עמון ועל ארבעה לא אשיבנו:

פסוק יא

נורא, ואז ייראו את ה', ע"י **כי רזה את כל אלהי הארץ** שיראו שאין ממש באליליהם, ועי"כ ייראו מה' וישתחוו לו איש ממקומו:

פסוק יב

גם אתם כושים, שגם אתם חרפתם וגדפתם את ישראל, וע"כ **חללי חרבי המה**:

פסוק יג

ויט ידו על צפון לאבד את אשור שהרעו לישראל, **וישם את נינוה לשממה** וזה היה בשנה הראשונה לנ"נ שהחריב את נינוה:

פסוק יד

ורבצו, בתוכה ירבצו עדרים, ובכפתורי הבתים ילינו קאת וקפוד, ועופות המשוררים ישוררו בחלונות, והחורב ישכון בסף הבתים כי הארזים של הקורות יהיו מגולים מרוב השממון:

פסוק טו

זאת, שיעור הכתוב **כל עובר עליה ישרק יניע ידו**, ויאמר **זאת העיר העליזה** וכו' איך היתה לשממה:

פרק ג

פסוק א

הוי מוראה, טרם נבוא לבאר נבואה זאת נציע הוצעה אחת, והוא, כי כבר התבאר אצלנו שמעת התחיל הגלות הראשון שהיה ע"י סנחרב, מעת ההיא התחילו הנביאים לנבאות על הגאולה, ומעת ההיא היתה הגאולה אפשרית אם היו זוכים כמ"ש בפי' ישעיה סי' י"א וסי' מ"ח ובכ"מ, והזמן הראשון לזה היה בימי חזקיה שאם היו זוכים היה אז הקיבוץ הכללי, כמ"ש חז"ל שבקש הקב"ה לעשות את חזקיה משיח וסנחריב גוג ומגוג רק שאיזה חטא גרם, ובימי מנשה באו עליהם שרי מלך אשור מבבל ויאסרו את מנשה, והתחיל מלך אשור שנית לבא על ישראל כמש"פ בנבואת נחום, ובימי יאשיה חשב ירמיה שהגיע עת הגאולה והלך להחזיר את עשרת השבטים כמ"ש חז"ל, וכן בעת שנחרבה נינוה בתחלת מלכות יהויקים לא היו יראים עוד ממלכות אשור וכל הזמן הזה היה עת מוכשר לגאולה אם היו זוכים, אבל בשביל שהתמידו לחטוא ושבו על עונות אבותם, נדחה הזמן וגבר עליהם מלך בבל והגלם בגולה, ואז היה זמן המוכשר לזה אם היו שבים בתשובה בימי בית שני, כמ"ש חז"ל שאם היו עולים כולם כחומה היו נגאלים גאולה עולמית, וגם זה לא היה כי אז התחילו הכתות ביניהם וגברה זרוע רשע, ונחרב הבית שנית, ומאז הדבר תלוי ועומד עד שיבא העת המיועד באחרית הימים, אולם יש הבדל בזה שאם היתה הגאולה בימי חזקיה או בימי יאשיהו או בית שני, לא היתה גאולה כללית, ר"ל שלא היתה אז רק לישראל לבד, אבל הגאולה המקוה באחרית הימים תהיה כללית לכל העולם, כי אז יכירו כל העמים מלכות ה' ואחדותו וישובו כולם לקרא בשם ה' אל אחד (וכמ"ש זה באורך בישעיה סי' מ"ח, ויתבאר עוד בנבואת חגי וזכריה), על הפנה הזאת יסד נביאנו את דבריו בסי' זה, שאחר שהודיע חורבן נינוה, ומפלת האומות שהרעו לישראל, וניבא ששארית ישראל ינחלו את פלשתים ואת עמון ומואב, בא לבאר שהיה אז הזמן לזה ואם היו זוכים היו נגאלים, ועז"א **הוי מוראה ונגאלה**, שעיר ירושלים היא **נוראה** שבימי חזקיה ובימי יאשיה התיראו העמים מפניה כי היה ה' אתה, וגם היא **נגאלה** כי נגאלה מכף מלך אשור, וגם היו ראוים להגאל גאולה שלמה, **העיר היונה** היא ירושלים שהיתה תחת יד אשור ובבל שהיה דגלו צורת יונה ונקראת ע"ש ממלכתו, והגיע זמן שתגאל, רק שהעון גורם:

פסוק ב

לא שמעה בקול, שלא שמעה לקול המורים והנביאים לשוב אל התורה מצד הערת השכל, **וגם לא לקחה מוסר** לשוב אל ה' מצד יראת העונש והיסורין, **בה' לא בטחה** שתשוב אליו מצד שהוא ה' בורא העולם, שע"ז מורה שם הויה שזה מצד הערת השכל, ונגד לא לקחה מוסר אומר **אל אלהיה לא קרבה**, שתקרב אליו מצד שהוא אלהיה המשגיח עליה בהשגחה פרטית, שמצד זה יש לה לירא יראת העונש ולקוות תקות גמול. ע"י הקורבה שיש לה עמו, כי גם לא התיסרה מיראת הגמול והעונש:

פסוק ג

שריה, מבאר ארבעה מיני מנהיגים שהיה לה, **השרים** אשר **בקרבה** הם **כאריות השואגים** לטרף בפרהסיא, **והשופטים** שהם לוקחים שחד בצנעה דומים כזאבים הטורפים בערב בסתר בחשך אין רואה ואין משאירים העצמות לבקר, עד שבאור הבקר לא נודע כלל אם טרפו איזה דבר, כי גם העצמות נאכלו:

פסוק ד

נביאיה, הם **פוחזים** וריקים, והם **אנשי בוגדות** הם אנשים לנשים הבוגדות בבעליהן ומזנות עמהם, **וכהניה**, שעליהם מוטל לשמור את המקדש וקדשיו.
הם חללו קדש, וגם תחת שעליהם מוטל ההוראה, הם **חמסו תורה**:

פסוק ה

ה' צדיק בקרבה, כולם רעים וחטאים ועושי עולה, רק צדיק אחד נמצא בעיר והוא ה' הנמצא בקרבה, הוא **לא יעשה עולה**, והגם שהם מעותים את המשפט הוא **יתן משפטו בכל בקר לאור** אשר **לא נעדר** ואינו נפסק לעולם, כי מאיר תמיד ומוציא המשפט לאור תמיד, והיה ראוי שישובו בושת מפני ה' הצדיק הנמצא בקרבה השונא עולה והרואה מעשיהם, ובכ"ז **ולא יודע עול בושת**, כי אינו יודע את ה' ולכן לא יבוש מפניו להיות יראתו על פניו זו הבושה מכבודו המלא עולם:

פסוק ו

הכרתי גוים, אחר שראה שלא התביישו מגדולת ה' השוכן בקרבם, עשה תחבולה אחרת שהכרית גוים וגם עשה חורבן בעריהם, וזה היה בג' מדרגות, תחלה **נשמו פנותם**, הפנות והקרן זויות שמן הצד, ר"ל צדדי המדינה וגבולותיה, ואח"כ **החרבתי חוצותם**, החוץ הוא אחורי הבתים שהוא יותר מן הפנות אשר בקצה המדינה, כי החריב את הדרכים בתוך המדינה והכפרים עד **שאין עובר**, כי נתפשט האויב במדינה, ואח"כ **נצדו עריהם**, נחרבו הערים בעצמם עד שנעשו **מבלי איש מאין יושב**:

פסוק ז

אמרתי, ובזה חשבתי שעי"כ תיראו אותי יראת הרוממות שתראו גבורתי, או עכ"פ **תקחו מוסר** לירא יראת העונש בל אחריב ארצכם ג"כ, והמאמרים מקבילים, **אמרתי אך תיראי אותי ולא יכרת מעונה**, שע"י יראת הרוממות לא יחרב המעון והמקדש ששם שכינתי בתוככם, **תקחו מוסר כל אשר פקדתי עליה**, שתתיראו מן העונשים והיעודים הרעים אשר פקדתי עליה על עיר ירושלים, **אכן** כ"ז לא הועיל, כי כבר **השכימו השחיתו כל עלילותם**, שכבר השחיתו עלילותיהם טרם שעשיתי כל זאת, וא"א עוד שיטיבו מעשיהם אחר שהם נשחתים מכבר עד שא"א עוד לתקנם:

פסוק ח

לכן, אחר שסופר רעת העם ושכל מה שהשתדל כדי שישובו בתשובה ושיהיה אז עת הגאולה לא הועיל, לכן א"א שיהיה אז זמן הגאולה, כי א"א שאני אחכה לכם ר"ל שאקוה ואמתין שאתם תיטיבו מעשיכם ועי"ז תושעו, רק אתם צריכים **לחכות לי**, ר"ל להמתין עד שיבא העת המיועד באחרית הימים, שאז אתעורר אני אל הגאולה העתידה כשיגיע הקץ האחרון המוגבל הבלתי תלוי במעשיכם כלל, ועז"א **ליום קומי**, שאז אקום אני מעצמי לגאלכם, וזה יהיה **לעד**, ר"ל שאז תהיה גאולה נצחית לעד שלא יהיה אחריו גלות עוד, משא"כ הגאולה שע"פ המעשים לא תהיה לעד, כי כשישובו וירעו מעשיהם תבטל הגאולה, אבל ע"ז צריכים אתם לחכות, ר"ל להמתין זמן רב, כי הקץ המוגבל רחוק מאד, ועתה מפרש איך יהיה הגאולה הזאת שיהיה לעד, **כי משפטי**, ר"ל שאז לא תהיה הגאולה פרטית לישראל לבד, רק משפטי והנהגתי בגאולה זאת יהיה **לאסף גוים**, שיתאספו כל העמים למלחמת גוג ומגוג, וע"י אסיפתם אשפך עליהם זעמי וכל חרון אפי שיש לי עליהם על שהרעו לישראל, וחוץ מן מה שאעניש אותם דרך נקמה אקנא ג"כ על כבוד שמי, **ובאש קנאתי זאת תאכל כל הארץ**, כמ"ש וילבש בגדי נקם תלבושת ויעט כמעיל קנאה:

פסוק ט

כי אז, וע"י מלחמת גוג ומגוג יכירו כולם כח ה' ונפלאותיו, ויעזבו את עצביהם ויקבלו עליהם עול מלכות שמים (כמ"ש ישעיה ס"ו פסוק י"ח י"ט כ', יחזקאל ל"ט כ"א, זכריה י"ד), **ואז אהפך אל עמים שפה ברורה**, שעד עתה קראו שם ה' בשפה, אבל לא בשפה ברורה, כי היו מערבים אמונות שוא והבלי נכר בעניני האלהות, ואז יקראו בשפה ברורה באחדות הבורא, **לקרא כולם בשם ה'**, ותחת שעד עתה לא עבדוהו שכם אחד, כי נחלקו לכתות שונות ועבדוהו עבודות מתחלפות, ואז **יעבדוהו שכם אחד** כפי העבודה שצוה בתורתו:

פסוק י
מעבר, ולא לבד האומות אשר באמצע הישוב כי גם העמים היושבים **מעבר לנהרי כוש**, גם האומות הנקראות **עתרי ובת פוצי** שהם עובדי אלילים ועושים כל התועבות, גם הם **יובילון מנחתי**, וכבר פירש ישעיה מה תהיה המנחה הביאו את כל אחיכם מנחה לה' וכו', והאומות האלה יובילון את הנדחים שם מגלות סנחריב מנחה לה':

פסוק יא
ביום ההוא לא תבושי מכל עלילותיך, ר"ל שלא ישובו עוד לחטא כמקדם עד שיבושו שנית ממעשיהם הרעים, כי בזמנים הקודמים היה סבת חטאותיהם שלמדו מן העמים שכניהם מסביב אבל אז שכל העמים יקראו בשם ה' ויעבדוהו א"א שיחטאו ישראל כמ"ש (ישעיהו נ"ד:ה'-ו') כי בושת עלומיך תשכחי כי גואלך קדוש ישראל אלהי כל הארץ יקרא כמ"ש בפי' שם), וכן בזמנים הקודמים הוצרכו לכרות ברית עם העמים לבקש מהם עזר ורכב וסוס וחיל ועל ידי כן למדו ממעשיהם, אבל **אז אסיר מקרבך עליזי גאותך**, **ולא תוסיפי לגבהה עוד** בגבורה וכח וסוס ורכב וכסף וזהב, רק,

פסוק יב
והשארתי בקרבך עם עני ודל, שיהיו נכנעים בנפשם ובמדותיהם, ודלים שלא יהיה להם עושר רב ובני חיל, רק **יחסו בשם ה'** שהוא יגן עליהם מכל פגע, ועי"כ.

פסוק יג
שארית ישראל לא יעשו עולה במעשה, וגם **לא ידברו כזב** אף בדיבור, **וגם לא ימצא בפיהם לשון תרמית** שהלשון מציין הדבור התבוניי ההגיוני, שבו ידברו היקשים מתעים ודברי מרמה בחקירות ובעניני האמונה, כי יהיו שלמים במעשה ובדבור ובמחשבת העיון.
כי המה ירעו כצאן הרועות ע"י הרועה על מי מנוחות, וגם **ורבצו** בלילה **ואין מחריד** ולא יצטרכו לברית העמים וללמוד מדעותיהם וממעשיהם:

פסוק יד
(יד-טו) **רני**, בת ציון מציין מקום מושב הסנהדרין והשופטים והשרים, וירושלים תציין עיר המלוכה כי משם יצאה ההנהגה, וישראל מציין כלל האומה, ועד עתה בציון היו השופטים הרעים שהם עזרו להחריב את העיר ע"י הטיית המשפט ועשק וחמס, ובירושלים יצא רע מאת המלכים הרעים, והעם בכלל היו נאנחים ונאנקים מפני האומות אויביהם שהיו לוחצים אותם, ושני הפסוקים מקבילים, **רני בת ציון כי הסיר ה' משפטיך**, שסרו השופטים ומשפטיהם המעוותים, כמ"ש ואשיבה שופטיך כבראשונה

וכו', ציון במשפט תפדה, שבזה תתוקן ציון, **הריעו ישראל כי פנה אויבך**, ולא ימצא מיצר ומעיק לישראל, **שמחי ועלזי בת ירושלם כי מלך ישראל ה' בקרבך**, שלא יגיע לך רע מצד המלוכה וההנהגה, כי ה' יהיה מלך ישראל וישב בקרבה להנהיג האומה בהשגחתו הנסיית, וממילא **לא תראי רע עוד**:

פסוק טז

ביום ההוא יאמר לירושלם אל תיראי ובירושלים היה מושב העם וקבוצם המדיני, ובציון היה מושב הסנהדרין והמקדש ועננים הרוחני הנפשי, ובירושלים היו מתיראים מן האויבים אז יאמר להם אל תיראי, **וציון רפו ידיה** מעסוק בשלמות הנפשי כי חשבה שה' עוזב אותה ע"י חטאתיה, ואז יאמר לציון אל ירפו ידיך, ומפרש.

פסוק יז

ה', והמאמרים מקבילים **אז יאמר לירושלים אל תיראי כי ה' אלהיך בקרבך גבור יושיע** ר"ל אל תיראי שאין ה' המושיע בקרבך, כי הוא **בקרבך**, ואל תיראי מחסרון היכולת להושיע, כי הוא **גבור**, ואל תיראי מחסרון הרצון שלא ירצה להושיע, כי **יושיע** בודאי, **ציון אל ירפו ידיך כי ישיש עליך בשמחה**, אל תחשוב שה' יעזבך, כי בהפך ישיש עליך, שגדר המשוש הוא הסימנים החיצונים שיעשו להוראת השמחה, וגדר השמחה היא שמחת הלב, מה שיראה אותות המשוש במה שישיש עליך כמשוש חתן על כלה יהיה בשמחת הלב, שלא יהיה כמחזיר גרושתו ועושה משוש ולבו אינו שמח, רק ישמח בך, ומוסיף שאח"כ יחדש עליך אהבתו תמיד עד **שיחריש באהבתו** יחשוב מחשבות עמוקות איך להוסיף לך טובות נפשיות בכל עת, **עד שיגיל עליך ברנה** כי גדר הגיל הוא השמח בלבו על דבר מתחדש כמו מציאה ובשורה טובה, שחוץ מן השמחה התמידית שישמח עליך יחדש לך תמיד אותות ומופתים ואתה תעלה תמיד במעלת השלמות, עד שיגיל בכל עת מחדש על הנסים ושלמיות המחודשים:

פסוק יח

נוגי ממועד, גם אלה שמלאים יגון על שמעדה רגלם מן האמונה, והם אלה שלא עמדו בנסיון בדורות השמד ויצאו מדת ישראל ולבבם מלא תוגה ע"ז, **אאסף אותם** אל העם (כמ"ש וגם מהם אקח לכהנים ללוים (ישעיהו ס"ו:כ"א) כמש"פ שם), כי הלא **ממך היו**, הלא היו מבני ישראל, ואנסו אותם על אמונתם, **משאת**, שעורו **אספתי משאת עליה חרפה**, שעד עתה נשאו חרפה על שהם מבני ישראל שגם אחר כשטמעו בין העכו"ם חרפו אותם על צור מחצבתם, עתה אספתי חרפתם אשר נשאו:

פסוק יט

הנני עושה (**לחרפה**) **את כל מעניך**, אלה שענו אותך ביסורים להעבירך מן הדת, אני עושה בם נקמות **והושעתי את הצולעה** הם שמעדה רגלם באמונה והיא צולעת על ירכה, **והנדחה**, ישראל שעמדו באמונתם וגרשו אותם מן הארץ ונפזרו לארבע רוחות **אקבץ** אותם, **ושמתים לתהלה בשתם** אמונתם שהיתה תחלה להם לבושת ונשאו עליה חרפה תהיה לתהלה ולשם:

פסוק כ

בעת, נגד הצולעה שהם האנוסים שנשארו במקומם ויצאו מן הדת **אביא אותם** אל דתם ואחוזתם, ונגד הנדחה שגרשו מן הארץ, אמר **בעת קבצי אתכם**, ונגד מ"ש ושמתים לתהלה בשתם, שאמונתם תהיה לתהלה מפרש **כי אתן אתכם לשם** שאז גם אתם תהיו **לשם ולתהלה** שיהיה לשם ע"י גבורתם במלחמת גוג ומגוג, וע"י השם יהיו לתהלה, וזה יהיה אח"כ **בשובי את שבותיכם** וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות: